

**Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΚΟΣΜΟΝ**

Η συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς επικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων.

«Οὕτω γάρ ἠγάπησεν ὁ Θεός τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλῃται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ', 16). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῆ «ἐν τῷ κόσμῳ», ἀλλὰ δέν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιζ', 11 καί 14-15). Ὁ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία πρό τῆς ἐξορίας, β', PG 52, 429) εἶναι ἡ ζῶσα «παρουσία», τό σημεῖον καί ἡ εἰκὼν τῆς Βασιλείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὐαγγελιζομένη «καινὴν κτίσιν» (Β' Κορ. ε', 17), «καινοὺς οὐρανοὺς καί γῆν καινὴν... ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρο. γ', 13). Ἐνα κόσμον, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Θεός «ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (τῶν ἀνθρώπων), καί ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. κα', 4-5).

Τὴν προσδοκίαν αὐτὴν βιώνει ἤδη καί προγεύεται ἡ Ἐκκλησία, κατ' ἐξοχὴν ὡσὰκις τελεῖ τὴν θεϊαν Εὐχαριστίαν, συνάγουσα «ἐπὶ τὸ αὐτό» (Α' Κορ. ια' 11, 20) τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. ια', 52) εἰς ἓν σῶμα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἢ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου «οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος, οὐδέ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δούλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔστι ἄρσεν καί θῆλυ» (Γαλ. γ', 28, πρβλ. Κολ. γ', 11), εἰς ἓνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καί ἀγάπης.

Τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς «καινῆς κτίσεως», τοῦ μεταμορφωμένου κόσμου, βιώνει ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων τῆς, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ἀσκήσεως καί τῆς ἀρετῆς τῶν κατέστησαν ἤδη εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν εἰκόνες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύοντες καί βεβαιῶντες τοιοῦτοτρόπως ὅτι ἡ προσδοκία ἑνὸς κόσμου εἰρήνης, δικαιοσύνης καί ἀγάπης δέν εἶναι οὐτοπία, ἀλλὰ «ἐλπίζομένων ὑπόστασις» (Εβρ. ια', 1), δυνατὴ μέ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καί τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐμπνεομένη διαρκῶς ἀπὸ τὴν προσδοκίαν καί τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία δέν ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, συμμετέχει εἰς τὴν ἀγωνίαν καί τὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματά του, αἴρουσα, ὅπως ὁ Κύριός τῆς, τὴν ὀδύνην καί τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τό κακόν εἰς τὸν κόσμον καί ἐπιχέουσα, ὡς ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης, ἔλαιον καί οἶνον εἰς τὰ τραύματα αὐτοῦ (Λουκ. ι', 34) διὰ τοῦ λόγου «τῆς ὑπομονῆς καί παρακλήσεως» (Ρωμ. ιε', 4, Ἐβρ. ιγ', 22) καί διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Ὁ λόγος τῆς πρὸς τὸν κόσμον ἀποβλέπει πρωτίστως ὄχι εἰς τό νά κρίνη καί καταδικάσῃ τὸν κόσμον (πρβλ. Ἰωάν. γ', 17 καί ιβ', 47), ἀλλὰ εἰς τό νά προσφέρῃ εἰς αὐτόν ὡς ὁδηγόν τό Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλπίδα καί βεβαιότητα ὅτι τό κακόν, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, δέν ἔχει τὸν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν καί δέν πρέπει νά ἀφρεθῇ νά κατευθύνῃ τὴν πορείαν τῆς.

Ἡ μεταφορά τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ «*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν*» (Ματθ. κη', 19), ἀποτελεῖ διαχρονικὴν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νὰ ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς ἢ διὰ διαφόρων μορφῶν προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνῃ καὶ σεβασμῶ πρὸς τὴν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν αὐτὴν προσπάθειαν ὀφείλουν νὰ συμβάλλουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Ἀντλοῦσα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτάς καὶ ἀπὸ τὴν ὅλην ἐμπειρίαν καὶ διδασκαλίαν τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καὶ ἀσκητικῆς τῆς παραδόσεως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τὸν προβληματισμὸν καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ὡς πρὸς θεμελιώδη ὑπαρξιακά ζητήματα, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονον κόσμον, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν των, ὥστε νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν κόσμον ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, «*ἢ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα*» (Φιλ. δ', 7), ἢ καταλλαγή καὶ ἡ ἀγάπη.

A. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου

1. Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, ὑπῆρξε πηγὴ ἐμπνεύσεως διὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἐνεβάθυναν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τονίζει χαρακτηριστικῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅτι ὁ Δημιουργὸς «*οἶόν τινα κόσμον ἕτερον, ἐν μικρῶ μέγαν, ἐπὶ τῆς γῆς ἴστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὀρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, ... ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καὶ ἀλλαχοῦ μεθιστάμενον, καὶ πέρας τοῦ μυστηρίου, τῇ πρὸς Θεὸν νεύσει θεοῦμενον*» (Λόγος ΜΕ', *Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα*, 7. PG 36, 632AB). Ὁ σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου Θεοῦ εἶναι ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς, ἀνακαινίσας ἐν Ἐαυτῶ τὸν παλαιὸν Ἀδάμ (πρὸβλ. Ἐφ. β', 15), «*συναπεθέου γε τὸν ἄνθρωπον, ἀπαρχὴν τῆς ἡμῶν ἐλπίδος*» (Εὐσεβίου, *Εὐαγγελικὴ Απόδειξις*, 4, 14. PG 22, 289A). Τοῦτο διότι, ὅπως εἰς τὸν παλαιὸν Ἀδάμ ἐνυπῆρχεν ἤδη ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος, οὕτω καὶ εἰς τὸν νέον Ἀδάμ συνεκεφαλαιώθη ὀλόκληρον ἐπίσης τὸ ἀνθρώπινον γένος. «*Ἀνθρωπος γέγονεν ὁ Μονογενῆς, ... ἀνακεφαλαιώσασθαι πάλιν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν τὸ διολισθῆσαν γένος, τουτέστι, τὸ ἀνθρώπινον*» (Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἑρμηνεῖα ἢ ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον*, Θ'. PG 74, 273D-275A). Ἡ διδασκαλία αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ πάσης χριστιανικῆς προσπάθειας διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς ἀξίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου.
2. Ἐπ' αὐτῆς τῆς βάσεως εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀναπτυχθῇ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἢ διαχριστιανικὴ συνεργασία διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δέ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικαὶ προσπάθειαι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νὰ ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βᾶρος καὶ δύναμιν.

3. Ως προϋπόθεσις μιᾶς εὐρυτέρας ἐν προκειμένῳ συνεργασίας δύναται νά χρησιμεύσῃ ἡ κοινή ἀποδοχή τῆς ὑψίστης ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Αἱ κατά τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἶναι δυνατόν νά συμβάλουν εἰς τήν διαθρησκευτικὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν διὰ τήν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν καὶ κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν λαῶν, χωρὶς τοῦτο νά συνεπάγεται οἰονδήποτε θρησκευτικὸν συγκρητισμὸν.
4. Ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὡς «*Θεοῦ συνεργοί*» (Α΄ Κορ. γ', 9), δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἀπὸ κοινῶν μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν ἀγαπώντων τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπὶ τοπικοῦ, ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἡ διακονία αὕτη εἶναι ἐντολὴ Θεοῦ (Ματθ. ε', 9).

B. Περί ἐλευθερίας καὶ εὐθύνης

1. Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἐν ἑκ τῶν ὑψίστων δώρων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. «*Ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἀφήκε καὶ αὐτεξούσιον, νόμῳ τῶ τῆς ἐντολῆς μόνον κρατούμενον*» (Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος ΙΔ', Περί φιλοπτωχίας*, 25. PG 35, 892A). Ἡ ἐλευθερία καθιστᾷ μὲν τὸν ἄνθρωπον ἰκανὸν νά προσδεύῃ πρὸς τὴν πνευματικὴν τελειότητα, ἀλλὰ, συγχρόνως, ἐμπερικλείει τὸν κίνδυνον τῆς παρακοῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αὐτονομήσεως καὶ, δι' αὐτῆς, τῆς πτώσεως, ἐξ οὗ καὶ αἱ τραγικαὶ συνέπειαι τοῦ κακοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.
2. Συνέπεια τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι αἱ ἐπικρατοῦσαι σήμερον ἐν τῇ ζωῇ ἀτέλειαι καὶ ἐλλείψεις, ὡς ἡ ἐκκοσμίκευσις, ἡ βία, ἡ ἔκλυσις τῶν ἡθῶν, τὰ παρατηρούμενα νοσηρὰ φαινόμενα τῆς λήψης ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν καὶ τῆς ὑποταγῆς εἰς ἄλλους ἐθισμοὺς, ἰδίᾳ δέ εἰς μερίδα τῆς συγχρόνου νεότητος, ὁ φυλετισμὸς, οἱ ἐξοπλισμοί, οἱ πόλεμοι καὶ τὰ τούτων ἀπότοκα κοινωνικά κακά, ἡ καταπίεσις κοινωνικῶν ομάδων, θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ λαῶν ὀλοκλήρων, ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ὁ περιορισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων καὶ τῆς θρησκευτικῆς εἰδικώτερον ἐλευθερίας, ἡ παραπληροφόρησις καὶ ἡ χειραγώγησις τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ οἰκονομικὴ ἀθλιότης, ἡ ἀνισος κατανομή ἢ καὶ ἡ παντελῆς στέρησις τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς τὸ ζῆν ἀγαθῶν, ἡ πείνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, αἱ βίαιαι μετακινήσεις πληθυσμῶν καὶ ἡ ἀθέμιτος διακίνησις ἀνθρώπων, τὸ προσφυγικὸν χάος, ἡ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀνεξέλεγκτος χρῆσις τῆς γενετικῆς βιοτεχνολογίας καὶ βιοϊατρικῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀρχὴν, τὴν διάρκειαν καὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πάντα ταῦτα ὑφαίνουσι τὸ ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιώδους συγχρόνου ἀνθρωπότητος.
3. Ἐναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθῆκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως προβάλλῃ σήμερον, διὰ τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. «*Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος...* Ἴνα τι γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;» (Α΄ Κορ. ι', 23-24 καὶ

ί, 29). Ἐλευθερία ἄνευ εὐθύνης καί ἀγάπης ὀδηγεῖ τελικῶς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ἔλευθερίας.

Γ. Περί εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καὶ ἀναδεικνύει διαχρονικῶς τὴν κεντρικὴν θέσιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Αὕτη αὕτη ἢ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις χαρακτηρίζεται «εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης» (Ἐφ. ζ', 15), διότι ὁ Χριστός, «εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ» τὰ πάντα (Κολ. α', 20), «εὐηγγελίσατο εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς» (Ἐφ. β', 17) καὶ κατέστη «ἡ εἰρήνη ἡμῶν» (Ἐφ. β', 14). Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἡ «ὑπερέχουσα πάντα νοῦν» (Φιλ. δ', 7) εἶναι, ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς Του πρό τοῦ Πάθους, εὐρυτέρα καὶ οὐσιαστικωτέρα τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποῖαν ἐπαγγέλλεται ὁ κόσμος: «Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ', 27). Καὶ τοῦτο, διότι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ὠριμος καρπός τῆς ἐν Αὐτῷ ἀνακεφαλαιώσεως τῶν πάντων, τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ· τῆς προβολῆς τῆς ἐν Αὐτῷ ὀργανικῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ κόσμου· τῆς καθολικότητος τῶν ἀρχῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἔλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί, τέλος, τῆς καρποφορίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματικὴ εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη, περὶ τῆς ὁποίας πάντοτε εὐχεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὰς καθημερινὰς τῆς δεήσεις, ἐξαιτουμένη ταύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τὰ πάντα δυναμένου καὶ εἰσακούοντος τὰς προσευχὰς τῶν μετὰ πίστεως Αὐτῷ προσερχομένων.
2. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον διατί ἡ Ἐκκλησία, ὡς «Σῶμα Χριστοῦ» (Α' Κορ. ιβ', 27), δέεται πάντοτε ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἡ ὁποία εἰρήνη, κατὰ τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, εἶναι συνώνυμον τῆς δικαιοσύνης (Στρωματεῖς, 4, 25. PG 8, 1369B-72A). Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος προσθέτει: «οὐ δύναμαι πείσαι ἐμμαντόν, ὅτι ἄνευ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ἄνευ τοῦ, τὸ εἰς ἐμὲ ἦκον, εἰρηνεύειν πρὸς πάντας δύναμαι ἄξιος κληθῆναι δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐπιστολή 203, 1. PG 32, 737B). Τοῦτο εἶναι, ὡς σημειώνει ὁ αὐτός Πατὴρ, τόσον αὐτονόητον διὰ τὸν Χριστιανόν, ὥστε «οὐδὲν οὕτως ἰδίον ἐστι Χριστιανοῦ ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν» (Ἐπιστολή 114. PG 32, 528B). Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μυστικὴ δύναμις, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὴν καταλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα Του, «κατὰ πρόνοιαν Ἰησοῦ, τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦντος, καὶ ποιῶντος εἰρήνην ἄρρητον καὶ ἐξ αἰῶνος προωρισμένην καὶ ἀποκαταλλάσσοντος ἡμᾶς ἑαυτῷ καὶ ἐν ἑαυτῷ τῷ Πατρὶ» (Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί θείων ὀνομάτων, 11, 5. PG 3, 953AB).
3. Ὁφείλομεν συγχρόνως νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τὰ δῶρα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐξαρθῶνται καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνεργίας. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ πνευματικὰ δῶρα, ὅταν ἐν μετανοίᾳ ἐπιζητῶμεν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τὰ δῶρα ταῦτα τῆς εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης ἐμφανίζονται ἐκεῖ ἔνθα οἱ Χριστιανοὶ καταβάλλουν προσπαθείας εἰς τὸ ἔργον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν (Α' Θεσ. α', 3).

4. Ἡ ἁμαρτία εἶναι πνευματική ἀσθένεια, τῆς ὁποίας τὰ ἐξωτερικά συμπτώματα εἶναι αἱ ταραχαί, αἱ ἔριδες, τὰ ἐγκλήματα καί οἱ πόλεμοι, μετά τῶν τραγικῶν αὐτῶν συνεπειῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει νά ἐξαλείψῃ οὐ μόνον τὰ ἐξωτερικά συμπτώματα αὐτῆς τῆς ἀσθενείας, ἀλλά καί αὐτήν ταύτην τήν ἀσθένειαν, τήν ἁμαρτίαν.
5. Συγχρόνως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νά ἐπικροτῇ πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ πράγματι τήν εἰρήνην (Ρωμ. ιδ', 19) καί ἀνοίγει τήν ὁδόν πρὸς τήν δικαιοσύνην, τήν ἀδελφοσύνην, τήν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καί τήν ἀμοιβαίαν ἀγάπην μεταξύ ὅλων τῶν τέκνων τοῦ ἑνός οὐρανοῦ Πατρός, ὡς καί μεταξύ ὅλων τῶν λαῶν τῶν ἀποτελούντων τήν ἐνιαίαν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Συμπάσχει δέ μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου στεροῦνται τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης.

Δ. Ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀποτροπή τοῦ πολέμου

1. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καταδικάζει γενικῶς τόν πόλεμον, τόν ὅποιον θεωρεῖ ἀπόρροιαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας. «Πόθεν πόλεμοι καί μάχαι ἐν ὑμῖν; Οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;» (ΙΑκ. δ', 1). Ἐκαστος πόλεμος ἀποτελεῖ ἀπειλήν καταστροφῆς τῆς δημιουργίας καί τῆς ζωῆς.

Ὅπως ἰδιαίτερος, εἰς περιπτώσεις πολέμων δι' ὄπλων μαζικῆς καταστροφῆς, αἱ συνέπειαι θά εἶναι τρομακτικά, ὄχι μόνον διότι θά ἐπέλθῃ ὁ θάνατος εἰς ἀπρόβλεπτον ἀριθμόν ἀνθρώπων, ἀλλά καί διότι δι' ὅσους θά ἐπιζήσουν ὁ βίος θά καταστῇ ἀβίωτος. Θά ἐμφανισθοῦν ἀνιάτοι ἀσθένειαι, θά προκληθοῦν γενετικά ἀλλαγá καί ἄλλα δεινά, τὰ ὅποια θά ἐπηρεάζουν καταστρεπτικῶς καί τάς ἐπομένους γενεάς.

Λίαν ἐπικίνδυνος δέν εἶναι μόνον ὁ πυρηνικός ἐξοπλισμός, ἀλλά καί οἱ χημικοί, οἱ βιολογικοί καί πάσης μορφῆς ἐξοπλισμοί, οἱ ὅποιοι δημιουργοῦν τήν ψευδαίσθησιν τῆς ὑπεροχῆς καί κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος κόσμου. Τοιοῦτοι ἐξοπλισμοί καλλιεργοῦν ἀτμόσφαιραν φόβου καί ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης καί καθίστανται αἰτία ἑνός νέου ἀνταγωνισμοῦ ἐξοπλισμῶν.

2. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, θεωροῦσα κατ' ἀρχήν τόν πόλεμον ἀπόρροιαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας, ἐνθαρρύνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν καί προσπάθειαν πρὸς πρόληψιν ἢ ἀποτροπὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ διαλόγου καί διὰ παντός ἄλλου προσφόρου μέσου. Εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν ὁ πόλεμος καταστῇ ἀναπόφευκτος, ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει προσευχομένη καί μεριμνῶσα ποιμαντικῶς διὰ τὰ τέκνα αὐτῆς, τὰ ὅποια ἐμπλέκονται εἰς τάς πολεμικάς συγκρούσεις διὰ τήν υπεράσπισιν τῆς ζωῆς καί τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, καταβάλλουσα πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τήν ταχύτεραν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας.
3. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καταδικάζει ἐντόνως τάς ποικιλομόρφους συγκρούσεις καί τούς πολέμους, τούς ὀφειλομένους εἰς φανατισμόν, προερχόμενον ἐκ θρησκευτικῶν ἀρχῶν. Βαθεῖαν ἀνησυχίαν προκαλεῖ ἡ μόνιμος τάσις ἀυξήσεως τῶν καταπιέσεων καί διώξεων τῶν χριστιανῶν καί ἄλλων κοινοτήτων, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως αὐτῶν, εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν

καί ἀλλαχοῦ, καθὼς καί αἱ ἀπόπειραι ἐκριζώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τῶν παραδοσιακῶν κοιτίδων αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως, ἀπειλοῦνται αἱ ὑφιστάμεναι διαθρησκειακαί καί διεθνεῖς σχέσεις, ἐνῶ πολλοὶ χριστιανοὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἐστίας αὐτῶν. Οἱ ἀνά τόν κόσμον Ὁρθόδοξοι συμπάσχουν μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν χριστιανῶν καί ὄλων τῶν ἄλλων διωκομένων ἐν τῇ περιοχῇ καί καλοῦν εἰς ἐξεύρεσιν δικαίας καί μονίμου λύσεως τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς.

Καταδικάζονται ἐπίσης πόλεμοι, ἐμπνεόμενοι ὑπό ἐθνικισμοῦ, προκαλοῦντες ἐθνοκαθάρσεις, μεταβολάς κρατικῶν ὁρίων καί κατάληψιν ἐδαφῶν.

Ε. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔναντι τῶν διακρίσεων

1. Ὁ Κύριος, ὡς Βασιλεὺς τῆς δικαιοσύνης (Ἐβρ. ζ', 2-3), ἀποδοκιμάζει τὴν βίαν καί τὴν ἀδικίαν (Ψαλμ. ι', 5) καί καταδικάζει τὴν ἀπάνθρωπον στάσιν πρὸς τὸν πλησίον (Μάρκ. κε', 41-46. Ἰακ. β', 15-16). Εἰς τὴν Βασιλείαν Αὐτοῦ, ἡ ὁποία εἰκονίζεται καί εἶναι παροῦσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του ἤδη ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, δέν ὑπάρχει τόπος οὔτε διὰ τὸ μῖσος, οὔτε δι' ἔχθραν καί μισαλλοδοξίαν (Ἠσ. ια', 6. Ρωμ. ιβ', 10).
2. Ἡ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἐν προκειμένῳ σαφής. Ἡ Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ Θεὸς «ἐποίησεν ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» (Πράξ. ιζ', 26) καί ὅτι ἐν Χριστῷ «οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28). Εἰς τὸ ἐρώτημα «καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον;» ὁ Χριστὸς ἀπήντησε διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου (Λουκ. ι', 25-37). Καί οὕτως ἐδίδαξε τὴν κατάλυσιν παντός μεσοτοιχοῦ ἔχθρας καί προκαταλήψεως. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὁμολογεῖ ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, φυλῆς, φύλου, ἐθνικότητος, γλώσσης, ἔχει δημιουργηθῆ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ καί ἀπολαμβάνει ἴσα δικαιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Συνεπῆς πρὸς τὴν πίστιν αὐτήν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν δέχεται τὰς διακρίσεις δι' ἕκαστον ἐκ τῶν προαναφερθέντων λόγων, ἐφ' ὅσον αὐταὶ προϋποθέτουν ἀξιολογικὴν διαφορὰν μετὰ τῶν ἀνθρώπων.
3. Ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί τῆς ἴσης μεταχειρίσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀξιολογεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας τῆς περὶ τῶν μυστηρίων, τῆς οἰκογενείας, τῆς θέσεως τῶν δύο φύλων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῶν ἐν γένει ἀξιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει δικαίωμα ἵνα διακηρύττῃ τὴν μαρτυρίαν τῆς διδασκαλίας τῆς εἰς τὸν δημόσιον χῶρον.

ΣΤ. Ἡ ἀποστολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς μαρτυρία ἀγάπης ἐν διακονίᾳ.

1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐπιτελοῦσα τὴν σωτήριον αὐτῆς ἀποστολήν ἐν τῷ κόσμῳ, μεριμνᾷ ἐμπράκτως διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους χρῆζοντας βοήθειας, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀπόρους, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ὑπερήλικας, τοὺς διωκομένους, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀστέγους, τὰ ὄρφανά, τὰ θύματα τῶν

καταστροφῶν καί τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων καί τῶν συγχρόνων μορφῶν δουλείας. Αἱ καταβαλλόμεναι ὑπό τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προσπάθειαι διά τήν καταπολέμησιν τῆς ἐνδείας καί τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τῆς πίστεως αὐτῆς καί διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐταύτισεν ἑαυτόν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὐρισκομένους: «Ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε’, 40). Ἐν τῇ πολυπύχῳ ταύτῃ κοινωνικῇ διακονίᾳ, ἡ Ἐκκλησία δύναται νά συνεργάζεται μετὰ τῶν διαφόρων σχετικῶν κοινωνικῶν φορέων.

2. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ καί αἱ ἐχθρότητες ἐν τῷ κόσμῳ εἰσάγουν ἀδικίαν καί ἀνισότητά εἰς τὴν συμμετοχὴν τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς θείας δημιουργίας. Στεροῦν ἀπὸ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων τὰ βασικά ἀγαθὰ καί ὀδηγοῦν εἰς ἐξαθλίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, προκαλοῦν μαζικὰς μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, διεγείρουν ἐθνικὰς, θρησκευτικὰς καί κοινωνικὰς συγκρούσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὴν ἐσωτερικὴν συνοχὴν τῶν κοινωνιῶν.
3. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νά μείνῃ ἀδιάφορος ἔναντι τῶν οικονομικῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρεάζουν ἀρνητικῶς ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπιμένει εἰς τὴν ἀνάγκην, οὐχὶ μόνον ἡ οἰκονομία νά ἐρείδῃται ἐπὶ ἠθικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καί ἐμπράκτως νά διακονῆται δι’ αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, συμφώνως καί πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, «κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεῦειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» (Πράξ. κ’, 35). Ὁ Μ. Βασίλειος γράφει ὅτι «σκοπὸς οὖν ἐκάστῳ προκεῖσθαι ὀφείλει ἐν τῷ ἔργῳ ἡ ὑπηρεσία τῶν δεομένων, οὐχὶ ἡ ἰδία αὐτοῦ χρεία» (Ὅροι κατὰ πλάτος ΜΒ’. ΡG 31, 1025Α).
4. Τὸ χάσμα μετὰ πλουσίων καί πτωχῶν διευρύνεται δραματικῶς ἐξ αἰτίας τῆς οικονομικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα κερδοσκοπίας χωρὶς φραγμούς ἐκ μέρους οικονομικῶν παραγόντων, συγκεντρώσεως τοῦ πλούτου εἰς χεῖρας ὀλίγων καί στρεβλῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, ἡ ὁποία, στερουμένη δικαιοσύνης καί ἀνθρωπιστικῆς εὐαισθησίας, δὲν ἐξυπηρετεῖ, τελικῶς, τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος. Βιώσιμος οἰκονομία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία συνδυάζει τὴν ἀποτελεσματικότητα μετὰ δικαιοσύνης καί κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.
5. Ὑπὸ τὰς τραγικὰς ταύτας καταστάσεις, κατανοεῖται ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς πείνης καί πάσης ἄλλης μορφῆς ἐνδείας ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τοιοῦτον φαινόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ χῶραι ζοῦν ὑπὸ καθεστῶς παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας, ὑποδηλοῖ τὴν σοβαρὰν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, διότι ἡ πείνα οὐχὶ μόνον ἀπειλεῖ τὸ θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὀλοκλήρων λαῶν, ἀλλὰ καί θίγει τὸ μεγαλεῖον καί τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, συγχρόνως δέ προσβάλλει καί τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο, ἂν ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἰδικὴν μας τροφήν εἶναι θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διὰ τὴν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα πνευματικόν (Ἰακ. β’, 14-18). Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ἀποστολὴν ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά ἐπιδεικνύουν ἀλληλεγγύην καί νά ὀργανώνουν ἀποτελεσματικῶς τὴν βοήθειάν των πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς.

6. Ἡ Αγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῷ καθολικῷ σώματι αὐτῆς, περικλείουσα εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς πολλοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ἀναδεικνύει τὴν ἀρχὴν τῆς πανανθρωπίνου ἀλληλεγγύης καὶ ὑποστηρίζει τὴν στενοτέραν συνεργασίαν λαῶν καὶ κρατῶν πρὸς εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν.
7. Ἀνησυχίαν προκαλεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ διαρκῶς ἀξανομένη ἐπιβολή εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐνὸς καταναλωτικοῦ τρόπου ζωῆς, ὁ ὁποῖος στερεῖται τῶν χριστιανικῶν ἠθικῶν ἀξιῶν. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, ὁ καταναλωτισμὸς οὗτος, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐκκοσμικευμένης παγκοσμιοποιήσεως, τείνει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν πνευματικῶν καταβολῶν αὐτῶν, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀμνησίαν καὶ εἰς τὴν λήθην τῶν παραδόσεων.
8. Τὰ μέσα γενικῆς ἐνημερώσεως οὐχὶ σπανίως τελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον μιᾶς ἰδεολογίας φιλελευθέρως παγκοσμιοποιήσεως καὶ οὕτω καθίστανται δίαυλοι διαδόσεως τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνηθικότητος. Ἰδιαιτέραν ἀνησυχίαν προκαλοῦν περιστατικά, καθ' ἃ ἡ στάσις ἔναντι τῶν θρησκευτικῶν ἀξιῶν χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἔλλειψιν σεβασμοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ βλασφημίαν, προξενοῦντα διχασμοὺς καὶ ἐξεγέρσεις ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Ἡ Ἐκκλησία προειδοποιεῖ τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ τὸν κίνδυνον τοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν συνειδήσεων διὰ τῶν μέσων ἐνημερώσεως καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν οὐχὶ διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν χειραγώγησίν των.
9. Εἰς τὴν πορείαν, ἣν διανύει ἡ Ἐκκλησία, κηρύττουσα καὶ ἀσκοῦσα τὴν σωτήριον ἀποστολὴν αὐτῆς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὀλοέν καὶ τακτικώτερον ἔρχεται ἀντιμέτωπος μετὰ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἐκκοσμικεύσεως. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖται νὰ ἐπαναδιατυπώσῃ καὶ φανερώσῃ τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν κόσμον, στηριζομένη εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως, ὑπενθυμίζουσα ἐν ταυτῷ καὶ τὴν πραγματικὴν ἀποστολὴν αὐτῆς, διὰ τῆς καταγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς καλλιιεργείας συνειδήσεως ἐνότητος εἰς τὸ ποίμνιον αὐτῆς. Οὕτω, διανοίγεται εὐρὺ πεδῖον δι' αὐτὴν, δεδομένου ὅτι ὡς οὐσιαστικόν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς τῆς διδασκαλίας προβάλλει εἰς τὸν διεσπασμένον κόσμον τὴν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν καὶ ἐνότητα.
10. Ὁ πόθος τῆς συνεχοῦς ἀυξήσεως τῆς εὐημερίας καὶ ἡ ἄμετρος κατανάλωσις ἀναποφεύκτως ὀδηγοῦν εἰς τὴν δυσανάλογον χρῆσιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ δημιουργηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτίσις, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον «ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν» αὐτὴν (πρβλ. Γεν. β', 15), ὑφίσταται τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου: «Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν» (Ρωμ. η', 20-22).

Ἡ οικολογικὴ κρίσις, ἡ ὁποία συνδέεται πρὸς τὰς κλιματολογικὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν ὑπερθέρμανσιν τοῦ πλανῆτου, καθιστᾷ ἐπιτακτικόν τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας ὅπως συμβάλῃ, διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, εἰς τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπληστίας. Ἡ ἀπληστία διὰ τὴν

ικανοποιήσιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν ὀδηγεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν πτώχευσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ περιβάλλοντος. Δέν πρέπει νά λησμονῆται ὅτι ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς γῆς δέν εἶναι περιουσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τοῦ Δημιουργοῦ: «*Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ*» (Ψαλμ. κγ', 1). Οὕτως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τονίζει τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ θεοσδότου περιβάλλοντος καὶ διὰ τῆς προβολῆς τῶν ἀρετῶν τῆς ὀλιγαρκείας καὶ τῆς ἐγκρατείας. Οφείλομεν νά ἐνθυμώμεθα ὅτι ὄχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλὰ καὶ αἱ μελλοντικαὶ γενεαὶ ἔχουν δικαίωμα ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια μᾶς ἐχάρισεν ὁ Δημιουργός.

11. Διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἡ ἰκανότης πρὸς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τοῦ κόσμου ἀποτελεῖ θεόσδοτον δῶρον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Συγχρόνως ὅμως πρὸς αὐτὴν τὴν κατάφασιν, ἡ Ἐκκλησία ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους, οἱ ὅποιοι ὑποκρύπτονται εἰς τὴν χρῆσιν ὠρισμένων ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων. Θεωρεῖ ὅτι ὁ ἐπιστήμων εἶναι μὲν ἐλεύθερος νά ἐρευνᾷ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὀφείλει νά διακόπῃ τὴν ἔρευνάν του, ὅταν παραβιάζονται βασικαὶ χριστιανικαὶ καὶ ἀνθρωπιστικαὶ ἀρχαί: «*Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει*» (Α' Κορ. 6, 12) καὶ «*Τὸ καλὸν οὐ καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται*» (Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Θεολογικός Α', 4. PG 36, 16C). Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύεται πολλαπλῶς ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὀρθὴν ὀριοθέτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης, εἰς πάντας σχεδόν τοὺς τομείς τῆς ὁποίας, ἰδίᾳ δέ τῆς βιολογίας, ἀναμένονται νέα ἐπιτεύγματα, ἀλλὰ καὶ κίνδυνοι. Ἐν ταύτῳ, ὑπογραμμίζομεν τὴν ἀναμφισβήτητον ἱερότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπὸ αὐτῆς ταύτης ἀρχῆς τῆς συλλήψεως.
12. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, παρατηρεῖται ἀλματώδης ἀνάπτυξις εἰς τὰς βιοεπιστήμας καὶ εἰς τὴν συνδεδεμένην μὲ αὐτάς βιοτεχνολογίαν, πολλὰ ἐπιτεύγματα τῶν ὁποίων θεωροῦνται εὐεργετικά διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ δημιουργοῦν ἠθικὰ διλήμματα, ἐνῶ ἄλλα κρίνονται ἀπορριπτέα. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀπλοῦν σύνολον κυττάρων, ἰστῶν καὶ ὀργάνων, οὔτε καὶ προσδιορίζεται μόνον ἀπὸ βιολογικοὺς παράγοντας. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ δημιούργημα «*κατ' εἰκόνα Θεοῦ*» (Γεν. 1, 27) καὶ θά πρέπει ἡ ἀναφορὰ εἰς αὐτόν νά γίνηται μὲ τὸν δέοντα σεβασμόν. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεμελιώδους αὐτῆς ἀρχῆς ὀδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τόσοσὺν κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν νέων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων, δέον ὅπως διαφυλάσσεται τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα κάθε ἀνθρώπου νά ἀπολαύῃ σεβασμοῦ καὶ τιμῆς εἰς πᾶν στάδιον τῆς ζωῆς του, καθὼς καὶ ἡ βούλησις τοῦ Θεοῦ, ὡς αὕτη ἐφανερώθη κατὰ τὴν δημιουργίαν. Ἡ ἔρευνα πρέπει νά λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀρχῆς καὶ τὰ χριστιανικὰ θέσμια. Ἀπαραίτητος σεβασμὸς δέον νά ἐπιδεικνύηται καὶ εἰς ὅλην τὴν Δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ τόσοσὺν κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἔρευναν, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν (Γεν. β', 15).
13. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ἰδιαίτερος προβάλλει ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐξαρθῇ ἡ σημασία τῆς ἀγιότητος τοῦ βίου, ἐν ὧσιν τῆς πνευματικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν σύγχρονον πολιτισμόν. Ἡ παρανόησις τῆς ἐλευθερίας ὡς ἐλευθεριότητος

όδηγεί εις τήν αύξησιν τῆς ἐγκληματικότητος, τήν καταστροφὴν καί τήν βεβήλωσιν τῶν σεβασμάτων, τήν ἐξάλειψιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τήν ἐλευθερίαν τοῦ πλησίον καί τήν ἰερότητα τῆς ζωῆς. Ἡ Ὁρθόδοξος Παράδοσις, διαμορφωθεῖσα διὰ τῆς βιώσεως ἐν τῇ πράξει τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, εἶναι φορεὺς πνευματικότητος καί ἀσκητικοῦ ἠθους, τό ὁποῖον δέον νά ἐξαρθῇ καί προβληθῇ ὅλως ἰδιαιτέρως κατὰ τήν ἐποχὴν ἡμῶν.

14. Ἡ εἰδική ποιμαντική μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς νέους διὰ τήν ἐν Χριστῷ διαπαιδαγώγησιν των τυγχάνει διαρκῆς καί ἀμετάπτωτος. Αὐτονόητος τυγχάνει ἡ προέκτασις τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας καί εις τόν θεόσοτον θεσμόν τῆς οἰκογενείας, ἣτις ἀείποτε καί ἀπαραιτήτως ἐστηρίχθη εις τό ἱερόν μυστήριον τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, ὡς ἐνώσεως ἀνδρός καί γυναικός, ἡ ὁποία εἰκονίζει τήν ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας Του (Ἐφ. ε', 32). Τοῦτο καθίσταται ἐπίκαιρον, ἐν ᾧ μάλιστα καί ἀποπειρῶν νομιμοποιήσεως εις χώρας τινάς καί θεολογικῆς θεμελιώσεως εις χριστιανικὰς τινὰς κοινότητας, μορφῶν συμβιώσεως, ἀντιτιθεμένων εις τήν χριστιανικὴν παράδοσιν καί διδασκαλίαν. Ἡ Ἐκκλησία προσδοκῶσα τήν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν πάντων εις τό ἐν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπενθυμίζει εις πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εις τόν κόσμον, ὅτι ὁ Χριστός πάλιν θά ἔλθῃ κατὰ τήν Δευτέραν Παρουσίαν Του «κρίναι ζῶντας καί νεκρούς» (Α' Πέτρο. δ', 5) καί ὅτι «τῆς Βασιλείας Αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος» (Λουκ. α', 33).
15. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχὴν καί ἀείποτε, ἡ προφητικὴ καί ποιμαντικὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ λυτρωτικὸς λόγος τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως, ἀπευθύνεται εις τήν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καί καλεῖ αὐτόν, μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἐνστερνισθῇ καί βιώσῃ «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα» (Φιλιπ. δ', 8). Ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τήν θυσιαστικὴν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου τῆς ὡς τήν μόνην ὁδὸν πρὸς ἕνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀλληλεγγύης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, τῶν ὁποίων μόνον καί ἔσχατον μέτρον εἶναι πάντοτε ὁ ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς θυσιασθεὶς Κύριος (προβλ. Ἀποκ. ε', 12), ἥτοι ἡ ἄπειρος Ἀγάπη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος εις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.